

משה מנדלסון

קהלת מוסר שער א

האי מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי
אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כו'

אשובה אראה בתבל אבינה יצירתה. והנה היא בעיני
כמוארמון ובית מקדש מלך אשר ימין ה' יסדו
למענו; לכבודו ולכבוד המלך אשר הושב בתוכו. והיה מדי חודש בחדשו
ימיר את זיוו וישנה את שכיות החמדה אשר נתן בו למחמד עין. תתפלא עין
הרואה רוב התמורות למיניהם ויקר תפארתם; אין מספר לגדודיהם. תתבלע
חכמת כל יושבי תבל ושוכני ארץ אשר רדפו זה חמשה אלפים וחמשות
מאות שנים לדעת כשחר נכון את מתכונת אפס קציהם. אף כי איש אחד
קצר ימים; התעלה על רוחו להתענג בכל מחמדי תבל מגדולם ועד קטנם?
אין מאתנו יודע עד מה כי אם בידיעה חלושה, והכרה קטנה מהכיל. הנצנים
למשפחותיהם אף הם בראש הבאים לפאר את בית אלוהינו. אשר מרוב
תפארתם והוד יפים; גם איש נבער מדעת שגה ופתי יתענג בזיו כבודם. כל
ימי חלדי על הארץ לא ראיתי איש עובר על שדה חמד אשר בה הנצנים
נראו ועיניו לא ישוטטו מראשיתה עד אחריתה. ה' אלהים נתן לאדם עין
לראות לרות מדשן הענג בתפארת כל היצורים. למענו יפרח פרח ויצייץ צייץ
ועשבי שדה, ומראות הנצנים ומזגיהם ותמורת צלם יתחלפו לאין מספר.
למענו יעלו הריח הניחוח ויפזרו אבקת מור ורוכל מסביב. למען יראה
בעיניו ובלבבו יבין וישמח אף גילת ורנן בריח המורח לאפו. הנני עומד בין
הנצנים אשר בארץ אלו מזה ואלו מזה יתערבו המראות השנות אל מול פני;
ועיני ראות ומתעדנות. חבצלת השרון ושושנת העמקים תתננה שמחה בלבי
כי אביט אל מראהין וכי אריח את ריחן. ואפן כה וכה וארא אין איש ואקח
את המגלה לכתב כל חקרי לבבי על ספר; ואתה אם תקרא את דברי אלה
קוום לך אל גנת ביתן ותהיה כמני. הנצנים ופרחי השדה יביאו שמחה
ותענוג תם ונקי בלב ראייהם ואין בהם דופי לא תשבע עין מראות חמדיהם
כי כל עוד יוסיף אנוש לראותם כן יוסיפו להשביע את נפשו בטובה ולא

יתנחם על שמחת לבבו מעולם. יצהילו פניו משמן; ילך הלוך ושוב בין ערוגות הבשם בגאות רוח ועפעפיו יחזו את שפעת הטובה ורב ברכות אשר ברכו ה' אלהיו שטוחות על פני הארץ ומיחלות לעין ראייהם אמרות הננו למתבשם בנרדם. ראה נא בהמות שדי וחיתו יער יעברו על כל מתמדי עין ועיניהם השע מראות ברגלים תרמסנה צבי תפארת האדמה ולא ישמו על לב. גם דבורה אשר תעוף מפרח לפרח, טרף היא מבקשת. ואתה בן אדם! פועל ה' למענך, בגללך עמקים יעטפו חציר ותחת רגליך יציץ וצב השדה, שא נא עינך וראה את כל הככר מסביב יטיפה לקראתך כאשר נעורים אילת אוהבים הקורעת בפוך עיניה וצתא בעדי עדיים לקראת שאהבה נפשה. ואף היא אותה לדמות ביפיה אל פרח וציץ או אשכול הכפר. מה אדמה לך גנת חמד צבי תפארה, בשוב בני אדם להנפש מעבודתם ולהתענג בין השיחים? בבקר תשכים ותפרח חבצלת השרון אל עבר פניו, ובערב הדודאים יתנו ריחם, ויפיחו באפיו נשמת מור ולבונה וכל מיני בשמים. והיה אם לא יתור איש אחר שרירות לבו; ואם לא ילך אחר הב תשוקתיו, אז תמלא נפשו שמחה וגיל בראותו המון היצורים למיניהם עשויים בסדר מופלא איש לתועלת רעהו וכל למענו; והוא רודה בהם כאות נפשו. שמש עשה אלהים להאיר על הארץ, להעלות ממנה אד. לשמח נפש כל חי; להמס הקרח, למתק מיץ הצמח. גשם נדבות יניף להשביע נפש שוקקה, להשקות את האדמה, להצמיח חציר וצמח השדה, להוציא לחם ויין, ופרי העץ למיניהם. הן כל אלו עשתה ידו; מזון לבהמה וחי' ורמש, מאכל לעוף השמים כל ציפור כל כנף. ואל האדם אמר לכה אתה מלוך עליהם התענג במראת היקרות, התבשם בכפרים עם נרדים, ומשך את בשרך בכל עדן. חמאת בקר וחלב צאן תאכל לדעתך, משל בגאות הארי, רדה בדגת הים ובעוף השמים; כי בידך נתתי את כל. ולזה יסדו חכמינו עמודי העולם להודות לה' אלהינו בחדש האביב בהראות הנצנים. לאמר שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריאות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם. ומה נפלא המאמר הזה למבינהו. וכבר העירו חכמינו ז"ל על שלמות הברואים וצבי תפארתם והסדר הנפלא אשר במערכת צבאותיהם, באמרם כל מעשה בראשית בצביונם נבראו בקומתן נבראו וכו' ופי' הרמב"ם כי כל מה שברא השם אמנם בראו על צד היותר טוב היותר שלם והיותר נאה. וזה שאמרו בצביונם נבראו מן צבי הוא לכל הארצות. ואמר עוד ודע זה ג"כ כי הוא שרש גדול, ובן האדם אשר יתבונן בכל אלה ידע

ויכיר טובת ה' עליו, ואז יודה לה' חסדו; וכל עצמותיו תאמרנה ה' מי כמך. ואף המשורר שם מגמת פניו נגד הנבראים ענה ואמר מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית, אמר רבו מעשיך להורות על המון הנבראים אלו מאלו שונים אשר לו יספרו מרוב, ואמר כלם בחכמה עשית כאשר אמרנו כי כלם נבראו אלו בגלל אלו, התחתון תועלת לאשר עליון לו, וככה יעלה מעלה שעלה עד האדם כי ראש הוא לכל הברואים הקרוצים מחמר ואף בקרב האדם לא תשבת המערכה העצומה והסדר הנפלא כאשר העירו על זה רבים מבני עמינו. ועוד אוסיף לבאר איך מן הסדר הנפלא הזה תולד השמחה בלב האדם אם ימצאו דברינו אלה חן בעיניך.